

Hristo Al. Georgiev,

PARTICIPATION AND SPECIFIC TASKS OF THE SOF IN PEACETIME CRISIS MANAGEMENT OPERATIONS

Hristo Al. Georgiev

Факултет „Командно-щабен“, ВА „Г.С.Раковски, София, bizbez@abv.bg

***Abstract:** The current security environment is characterized by a large dynamic of risks and threats to the security of human society, and to national security as well, which creates the right conditions for the peacetime crisis establishment. This is a broad meaning concept, with a tendency to evolution, requiring adequate countermeasures. Thus, it highlights the role of Special Operations Forces in dealing with different crises.*

***Key words:** security environment, crisis, special forces*

УЧАСТИЕ И СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАЧИ НА ССО В ОПЕРАЦИИ ПО ПРЕОДОЛЯВАНЕТО НА КРИЗИ В МИРНО ВРЕМЕ

Христо Ал. Георгиев

Въведение

Промените в геополитическото пространство, настъпващи в резултат на глобализацията и информационните технологии, увеличаващите се предизвика телствата пред сигурността на отделните страни и международната стабилност като цяло, принуждава държавите да се съобразяват с тях и да търсят решения за тяхното успешно преодоляване. Постепенно се формира идеята за търсене на нови подходи за намиране на баланс между заплахите за сигурността и възможностите за противодействие. Така се е стига до разбирането, че постоянно трябва да се изграждат способности за своевременно разкриване и неутрализиране на опасностите за сигурността, съчетани в съвременни системи за сигурност, осигуряващи нейната защита при всякакви условия.

Съвременната средата за сигурност се характеризира с голяма динамика на рисковете и заплахите за сигурността на човешкото общество и в частност за националната сигурност. От съществено значение за сигурността на държавата, обществото и на всеки отделен гражданин имат политическите, икономическите и военните сътресенията в заобикалящия ги свят, проявите на тероризъм и организирана престъпност, етническите и религиозните конфликти, нерегламентираното разпространение на оръжия за масово унищожение, бежанските и миграционните проблеми, трафикът на наркотици и на хора, стихийните природни бедствия, технологичните аварии и екологичните катастрофи. Всичко по-горе изброено носи като следствие възможността

от възникването на криза. Това е едно понятие носещо в себе си широк смисъл с тенденция към постоянна еволюция в своето съдържание поради ново възникващите заплахи за националната сигурност. Има написани не малко определения на понятието, имайки предвид обаче неговия обхват като параметър е необходимо да се разгледа определението за криза записано в ЗОВС: „*нестабилност в политическата и обществената сфера, предизвикваща рязка промяна на установеното състояние на икономиката и обществения живот*”. [3]

Като правило кризите съчетават различни типове събития, от които един е централен и определящ елемент. В зависимост от това коя част от системата е засегната най-тежко, кризите като явление могат да бъдат определени като природни, екологични, технологични, финансово-икономически, политически, информационни, социални, военни и т.н. Спецификата на войната като обществено явление, което коренно променя организацията на функциониране на държавата, налага тя да се разглежда като особен вид криза, управлението на която е предмет на отделна наука. В този смисъл обикновено се говори за две големи групи кризи - **кризи от военен и кризи от невоенен характер**. [1]

В зависимост от причините за тяхното възникване и основните фактори, които ги предизвикват, кризите могат да бъдат сведени до няколко вида:

- военнополитически кризи с различна степен на интензивност - състояния на междудържавните отношения, при които съществува реална заплаха от употреба на военна сила срещу суверенитета, териториалната цялост и независимостта на някои от засегнатите държави;
- вътрешнополитически кризи – вътрешнодържавни обществени състояния, застрашаващи жизненоважни интереси на отделната личност, различните човешки общности и на обществото като цяло, стабилността, вътрешната сигурност и обществения ред в държавата;
- външнополитически кризи – кризисни състояния, причинени от влошени междудържавни отношения или проблеми с български граждани и материални активи на страната в чужбина;
- хуманитарни кризи, предизвикани в резултат на стихийни природни бедствия, технологични аварии, екологични катастрофи и засягащи живота, здравето и интересите на хората;
- кризи, вследствие на терористична дейност. Те са разновидност на посочените по-горе, но поради високата обществена опасност от тяхното проявление и спецификата на противодействието им, през последните години се класифицират като относително самостоятелен вид кризи. [1]

Участието на силите за специални операции (ССО) като част от ВС на РБ за справяне с различни видове кризи в мирно време от своя страна се свежда до:

- участие в превантивната и непосредствената защита на населението при бедствия, аварии и катастрофи;
- участие в противодействие на тероризма и преодоляването на последиците от тероризъм;
- участие в защита на застрашени стратегически обекти и обекти от критичната инфраструктура. [2]

В разглеждания контекст, тъй като операциите по охраната на стратегически обекти в повечето случаи се разглеждат като следствие от терористична заплаха, то те могат да бъдат разгледани в контекста на тероризма, като по този начин в тази разработка основно внимание ще бъде обърнато на участието на ССО в операции в мирно време в две основни направления: участие на ССО в операции по противодействие на тероризма и участие на ССО в операции по защита на населението при бедствия, аварии и катастрофи.

1. Участие на ССО в операции по противодействие на тероризма

С новите промени в законодателството на РБ, ССО на БА (формированията за противодействие на тероризма), има своето ново и много по-значимо място в усилията на държавата в борбата срещу тероризма. Съгласно плана за противодействие на тероризма на БрСпС, са деклариран определена брой военнослужещи за участие в такъв вид операции. Тази численост е около две трети от общата численост на всички екипи (от МО и МВР), за противодействие на тероризма.

Участието на ССО в борбата срещу тероризма следва да се определи в зависимост от мащабите на неговото проявление. В тази борба участието, може да бъде пасивно и активно. Пасивно участие се заключава в строгия контрол на собствените въоръжения и недопускане тяхното нелегално разпространение към отделни лица, организации и държави. Активното участие се заключава в използването на силов потенциал, при наличие на терористична заплаха на територията на страната.

На основата на съществуващите регламентиращи документи, може да се приеме, че участието на ССО на БА в операции по противодействие на тероризма, ще кореспондира с мисията „принос към националната сигурност в мирно време”. В този случай е необходимо ясно да се подчертае, че ангажиране на ССО на ВС на БА, може да стане само на основата на политическо решение за това. Участието на Българската армия в тези случаи се регламентира в чл. 99 на Доктрината на ВС на РБ, чл. 49 на Военната доктрина на Република България и чл. 57 от Закона за отбраната и въоръжените сили по Закона за противодействие на тероризма, съгласно които въоръжените сили могат да изпълняват операции по противодействие на тероризма.

От гледна точка на операциите в отговор на терористична кризи мястото на ССО в борбата с тероризма може да бъде дефинирано като участие в „операции в подкрепа на органите за сигурност”. [4]

Основна роля и мястото на ССО, може да се търси при решаването на задача по ликвидират последствия от терористичен акт. Ясно трябва да подчертаем, че ССО нямат водеща роля при изпълнение на тази задача.

Участието на ССО в операции за противодействие на тероризма на територията на страната, съгласно настоящите планове, следва да се разглежда единствено и само, като съвместна такава с специализираните органи на МВР. Министерството на вътрешните работи и частност СОБТ, жандармерия имат оперативни способности за противодействие на тероризма, основно в градски условия и затворени пространства, сгради и други. ССО имат по-големи оперативни способности за действия в открита среда, като по този начин допълват и повишават способностите на органите на МВР при провеждане на съвместни операции за противодействие на тероризма.

При обявено извънредно положение, освен мерките и ограниченията по чл. 30 от закона за противодействие на тероризма, с решение на Министерския съвет държавните органи и въоръжените сили извършват следните дейности:

- охраняват обекти, застрашени от тероризъм;
- ограничават или забраняват полети на граждански въздухоплавателни средства и въвеждат особен режим на корабоплаване в териториалното море и вътрешните морски води на страната;
- ограничават движението по основни пътни артерии, а също така и през държавната граница;
- ограничават движението на железопътния транспорт и установяват контрол върху пътниците и товарите;
- ограничават свободното придвижване и установяват контрол върху гражданите и превозните средства;
- контролират обектите от критичната инфраструктура на страната;
- ограничават или забраняват достъпа до държавни учреждения;

- забраняват провеждането на събрания, митинги и манифестации. [4]

Специфични задачи на силите за специални операции при участие в съвместни контра-терористични операции.

Като участник в съвместна КТО на територията на страната, БрСпС могат да бъдат включени в операции при внезапно възникнал терористичен акт или в операции при които има предварителна информация за подготовка на терористичен акт със следните задачи:

- локализиране на терористи;
- задържане на терористи;
- освобождаване на заложници;
- унищожаване на терористи;
- за противодействие на разпространението на оръжия за масово поразяване;
- охрана на важни обекти и други.

Специфични задачи на МСРО

Морските формирования от ССО приоритетно ще участват в КТО в черноморското крайбрежие и дунавската брегова зона, но това не изключва техни действия и в райони, които се намират навътре в сушата. Тези формирования провеждат операции под и на повърхността на водни басейни или на брега, които се характеризират със скритост, бързина и прецизно прилагане на сила.

Освен основните задачи на ССО, морските формирования се специализират върху изпълнение на следните задачи:

- инфилтрация и ексфилтрация по/под вода;
- разузнаване на обекти в крайбрежната зона;
- подготовка на направленията за навлизане на сушата и атака преди провеждане на амфибийни операции и други офанзивни действия за противодействие на тероризма;
- овладяване и(или) защита на кораби похитени от терористи;
- овладяване и защита на обекти в крайбрежната зона от терористи;
- други специфични действия в поддръжка на амфибийни или морски операции.

Военновъздушен елемент за СО

Към момента не съществуват формирования ССО на военновъздушните сили. За поддръжка на сухопътните и морски формирования за ССО е необходимо да се задели авиационен ресурс – летателни средства и екипажи, усвоили процедурите за осигуряване на ССО. Те ще провеждат и поддържат всички основни и допълнителни задачи на ССО, които могат да бъдат осигуряването на въздушна мобилност – специализирани транспортни задачи със самолети и вертолети, интегриране на действията по въздух и суша за инфилтрация, ексфилтрация, непосредствена поддръжка от въздуха, нанасяне на въздушни удари, екстрена или медицинска евакуация на сухопътни, морски формирования от ССО или сили и средства на авиационния ресурс, осигуряващ ССО. [5]

2. Участие на ССО в операции по защита на населението при бедствия, аварии и катастрофи

Бедствията са стихийни природни явления и/или причинени от човешка дейност инциденти, които водят до негативни последици за живота, здравето и имуществото на хората, и като цяло нарушаващи нормалното функциониране на обществото и пораждащи кризи в него. ^[1] Стихийните природни явления могат да бъдат класифицирани като: земетресения; наводнения; ураганни ветрове; пожари; снегонавявания; епидемии по хората и животните и др. Към бедствията в следствие на човешка дейност могат да се причислят технологичните аварии в промишлени предприятия с рискови производства, катастрофите с транспортни средства, екологичните инциденти и т.н.

Като цяло защитата при този вид кризи се извършва на национално, областно и общинско ниво, и се осъществява чрез:

- провеждане на превантивна дейност;
- провеждане на дейности по защитата при възникване на бедствия;
- подпомагане и възстановяване;
- ресурсно осигуряване;
- преодоляване и приемане на помощи.[1]

Операции при този вид кризи от невоенен характер са организирани целенасочени действия на формирования от силите за специални операции (ССО), насочени за предотвратяване, овладяване и ликвидиране на последствията от възникналите бедствия аварии и катастрофи.

Участието на ССО в такива операции на територията на страната се заключава в изпълнение на мероприятия по превантивна и непосредствена защита на населението и обекти от националното стопанство при природни бедствия, аварии и катастрофи, крупни промишлени аварии, опасни замърсявания на околната среда и други подобни.

При ликвидиране на последствия от аварии и стихийни бедствия се изпълняват и задачи по изясняване на радиационната, химическата, биологическата, екологическата, пожарната, инженерната, хидрометеорологичната и друга обстановка в района на бедствието, провеждане на специална и санитарна обработка и дегазация, дезактивация и дезинфекция в огнища на аварии, гасене на пожари, разчистване на разрушения и срутвания, провеждане на мероприятия по възстановяване на околната среда и други. Конкретните задачи и дейности зависят от характера и мащабите на кризата.

Силите и средствата от БА, в частност от ССО за участие в операции по защита на населението при бедствия, аварии и катастрофи се определят ежегодно със заповед на министъра на отбраната.

Те водят подготовка и поддържат готовност за участие в действия по защита на личния състав, въоръжението, техниката, обектите на Министерството на отбраната, населението и националната инфраструктура при бедствия, аварии и катастрофи.

Изграждат се модулни формирования, сформирани на териториален принцип и с отчитане на дислокацията на поделенията, които водят специализирана подготовка за действия при различните видове природни бедствия и промишлени аварии.

В операциите по защита на населението при кризи от невоенен характер се извършва единно планиране на дейността в национален мащаб, подготовка на формированията, организиране на взаимодействието, управлението и осигуряването на операциите.

За участие на Силите за специални операции в действия по защита на населението при възникване на кризи от невоенен характер, в хода на ежедневната планова дейност, се поддържа необходимата готовност и ресурс за действие.

За тази цел се води планова специализирана подготовка на личния състав за участие в действия при възникване, развитие и овладяване на инциденти и кризи от невоенен характер и преодоляване на последствията от тях. Поддържат се в готовност необходимите технически и материални средства. Организирано се и се провеждат различни по мащаб и съдържание тренировки и учения за усвояване на плановите и подготовка на определените формирования, води се радиационно и химическо наблюдение и контрол. Поддържа се готовност за оповестяване с дежурните модулни формирования. От друга страна постоянна връзка се поддържа както със Военния команден център, така и с общините в районите за действие на модулните формирования.

Основните дейности на ССО се реализират в два случая: при заплаха от инцидент или признаци за възникване на криза от невоенен характер и при възникване на самата криза.

При заплаха от инцидент или признаци за възникване на криза от невоенен характер се усилюва наблюдението върху предполагаемата зона на кризата в съответствие с възможностите на силите и средствата, събират се данни, анализира се и се прогнозира характера и хода на прояв-

ление на кризата и обстановката, която може да възникне. Уточняват се плановете за действие. Определят се необходимите сили и средства за овладяване на кризата.

При възникване на самата криза се оповестява дежурното модулно формирование, предприемат се незабавни мерки за защита на личния състав, въоръжението, техниката и имуществата, ако са застрашени, и се привеждат в готовност определените за участие сили и средства. При поискване от държавните органи за управление на кризи, определените сили и средства вземат участие в действията за овладяване на инциденти и кризи и преодоляване на последствията от тях, съгласно плановете.

Практиката показва, че най-често те биват привлечени за провеждане на операции при възникнали земетресения, наводнения, срутвания, пожари, сложна зимна обстановка и др.

Задачите, които подразделенията от ССО най-често изпълняват са следните:

- разузнаване на предполагаемата зона (район) на възникване на кризата;
- устройване на магистрални и странични проходи през районите, затрупани с разрушения;
- откопаване, разкриване на затрупани скривалища и подаване на въздух в тях;
- спасяване на пострадалите под разрушения и от горните етажи на сгради с разрушени пътища за евакуация;
- осигуряване на хората и техниката с вода и необходимите материални средства;
- оборудване на пунктове за събиране на пострадалите и медицински пунктове;
- приспособяване на запазените части от здания и съоръжения за пунктове за отопление, почивка и хранене, а понякога и за временно живеене и противорадиационна защита на личния състав на формированията;
- закрепване или срутване на конструкциите на здания застрашени от събаряне;
- гасене на огнищата на пожари в местата, където се извършват тези работи и др.

Всички тези задачи, както и други възникнали в хода на операциите подразделенията от ССО ще изпълняват в тясно взаимодействие с други органи, служби и ведомства от страната.

Последователността и сроковете на изпълнение на различните по характер работи в огнището на поражение зависят от характера на разрушението на зданията и съоръженията, от пожарната обстановка, от степента на радиоактивно заразяване на местността и от възможността за продължителен престой на хората под разрушенията (срутванията).

Приоритетни са мероприятията, свързани със спасяването, оказването на медицинска помощ и евакуирането от огнището на поражение на хората, оказали се в частично разрушените и запазени здания, под разрушенията, както и работите по предотвратяване на възникването и локализиране на последващите (вторичните) разрушения, взривове, пожари, насищането с газове, наводняването на територията и др.

Възникващите съвременни кризи, променящата се военно-политическа среда в световен мащаб, дават основание да се смята, че ролята, правомощията, задълженията и отговорностите на силите за специални операции на национално ниво ще става все по-значима. Компонентът ССО ще играе все по-важна роля във все повече дейности касаещи националната сигурност. За разрешаването на различни съвременни кризи и противодействие на терористични прояви се изискват на свой ред мобилни, отлично подготвени и екипирани специални военни формирования, които своевременно и адекватно да реагират на възникналите заплахи. Тези реалности налагат ССО да бъдат развивани в всички аспекти на необходимите им способности да поддържат висока степен на бойна готовност за изпълнение на целия спектър от мисии, стоящи пред тях при разрешаване на кризи от невоенен характер, създавайки по този начин необходимите условия за поддържане на една стабилна среда за сигурност.

References

1. Гоцев, Г., Защита на сигурността и обществения ред, Троян, 2016 г.
2. Доктрина на ВС на РБ(НП-1), С., 2018 г.

3. Закон за отбраната и ВС на РБ, С., 2017 г.
4. Закон за противодействие на тероризма, София, 2016 г.
5. Концепция на Силите за специални операции, 2012 г.
6. Манев, М., Управление при кризи и конфликти, София, 2005 г.